

ΕΙΔΙΚΟ ΑΡΘΡΟ

Νοσηλευτική βασισμένη σε ενδείξεις. Μια νέα προοπτική για την Ελληνική ΝοσηλευτικήΝακάκης Κωνσταντίνος¹, Ουζούνη Χριστίνα ²

1. Καθηγητής Εφαρμογών Τμήματος Νοσηλευτικής, Τ.Ε.Ι Λαμίας

2. Καθηγήτρια Εφαρμογών Τμήματος Νοσηλευτικής, Τ.Ε.Ι Λαμίας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Παρά το γεγονός ότι η νοσηλευτική έρευνα έχει αναπτυχθεί στην Ελλάδα, ωστόσο, η παροχή νοσηλευτικής φροντίδας δε βασίζεται στα ευρήματα σύγχρονων ερευνών, αλλά στη γνώση που αποκτούν οι νοσηλευτές κατά τη διάρκεια της προπτυχιακής τους εκπαίδευσης. Την τελευταία δεκαετία η μετάβαση της ιατρικής προς την πρακτική που βασίζεται σε ενδείξεις, επηρέασε και το νοσηλευτικό επάγγελμα.

Ο σκοπός αυτού του άρθρου είναι να παρουσιάσει συνοπτικά τη νοσηλευτική βασισμένη σε ενδείξεις, ως διεργασία και προοπτική για την Ελληνική Νοσηλευτική.

Μέθοδος: Πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική αναζήτηση με σκοπό τον εντοπισμό και την ανασκόπηση σχετικών άρθρων με την νοσηλευτική βασισμένη σε ενδείξεις.

Συμπεράσματα: Για την εφαρμογή νοσηλευτικής βασισμένης σε ενδείξεις, ο νοσηλευτής χρειάζεται να αποφασίσει εάν οι ενδείξεις είναι κατάλληλες για τον ασθενή. Με κλινική επιδεξιότητα, χρειάζεται να εξισορροπηθούν οι κίνδυνοι και τα οφέλη από μια ενδεχόμενη θεραπεία καθώς επίσης να εκτιμηθούν οι ιδιαίτερες κλινικές συνθήκες και οι επιλογές του ασθενή. Τα στάδια για την αναζήτηση ενδείξεων για τη νοσηλευτική πρακτική ακολουθούν αρχικά τη διαμόρφωση μια ερώτησης αναφορικά με ένα κλινικό πρόβλημα. Στη συνέχεια, πραγματοποιείται βιβλιογραφική αναζήτηση με σκοπό τον εντοπισμό ενδείξεων και την κριτική εκτίμησή τους και τελικά αξιοποιούνται οι καλύτερες διαθέσιμες ενδείξεις που ταιριάζουν στην συγκεκριμένη κλινική περίπτωση. Η νοσηλευτική βασισμένη σε ενδείξεις αποφέρει οφέλη στους ασθενείς, στους νοσηλευτές καθώς επίσης και στις υπηρεσίες υγείας. Στην Ελλάδα υπάρχουν αρκετά εμπόδια για την εφαρμογή νοσηλευτικής βασισμένης σε ενδείξεις. Λαμβάνοντας υπόψη αυτές τις δυσκολίες και μέχρι οι Έλληνες νοσηλευτές να εξοικειωθούν με νοσηλευτική φροντίδα που βασίζεται σε ενδείξεις, είναι αναγκαίο να διαμορφωθούν ομάδες εργασίας από νοσηλευτές-

ερευνητές με σκοπό την διαμόρφωση κλινικών κατευθυντήριων γραμμών, που θα βασίζονται στις καλύτερες διαθέσιμες ενδείξεις.

Λέξεις κλειδιά: πρακτική βασισμένη σε ενδείξεις, νοσηλευτική, εφαρμογή ερευνών, κριτική εκτίμηση.

Διεύθυνση Αλληλογραφίας

Νακάκης Κωνσταντίνος

Τμήμα Νοσηλευτικής Τ.Ε.Ι Λαμίας

3^ο χλμ. Π.Ε.Ο Λαμίας - Αθήνας, Τ.Κ 35100

Τηλ: 22310-60352 (γραφείο)

Κιν: 6977379125

e-mail: nakakis@yahoo.com

SPECIAL ARTICLE

Evidence Based Nursing. A new perspective for Greek Nursing

Nakakis Konstantinos¹, Ouzouni Christina²

1. Lecturer in Nursing, Technological Educational Institute of Lamia

2. Lecturer in Nursing, Technological Educational Institute of Lamia

ABSTRACT

Despite the fact that nursing research has been developed in Greece, nevertheless the provision of nursing care is not based on current research findings, but rather on the knowledge gained by nurses during their undergraduate education. The transition of medicine in the last decade towards evidence based practice had definitely an impact on the nursing profession.

The aim of this article is to briefly present evidence based nursing as a process and perspective to Greek nurses.

Method: A literature search was performed in order to identify and review relevant articles concerning evidence based nursing.

Conclusions: It has been supported that in the practice of evidence based nursing, a nurse has to decide whether the evidence is relevant for the individual patient. The incorporation of clinical expertise should balance the risks and benefits of a possible treatment and take into consideration the patient's unique clinical circumstances and preferences. The stages to identify evidence for nursing practice follow firstly a question which must be addressed for a particular clinical problem. Then, a literature search is performed in order to access the evidence and critically appraise it and finally the best available evidence that fits into a particular case is utilized. Evidence based nursing bears benefits for patients, nurses and health care services, as well. In the process of implementing evidence based nursing in Greece there are several constraints. Taking these difficulties into consideration and until Greek nurses familiarize themselves with evidence based nursing care, it is necessary to constitute workgroups of nurse researchers aiming at forming clinical guidelines for nursing practice, which will be based on the best available evidence.

Key words: evidence based practice, nursing, research implementation, critical appraisal.

Corresponding Author*Nakakis Konstantinos**Department of Nursing**Technological Educational Institute of Lamia**3rd Km Old National Road, Lamia-Athens**35100 Lamia, Greece**Tel: +30 22310 60352**Mob: + 30 6977379125**e-mail: nakakis@yahoo.com***ΕΙΣΑΓΩΓΗ**

Παρότι τα τελευταία χρόνια η νοσηλευτική έρευνα έχει αναπτυχθεί στην Ελλάδα, η παροχή νοσηλευτικής φροντίδας δεν βασίζεται στα αποτελέσματα έγκυρων ερευνών, αλλά στην άτυπη πολιτική νοσηλευτικής φροντίδας που

ακολουθεί κάθε νοσοκομείο ή νοσηλευτική μονάδα και στη γνώση που αποκτούν οι νοσηλευτές κατά την προπτυχιακή τους εκπαίδευση. Η εφαρμογή της νοσηλευτικής βασισμένη στην παραδοσιακή γνώση της, δεν είναι μια τάση ή κατάσταση που

συμβαίνει μόνο στην Ελλάδα, αλλά διαπιστώνεται βιβλιογραφικά σε πολλές χώρες στο κόσμο και σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό από το πόσο έχει αναπτυχθεί η νοσηλευτική ως επιστήμη (Bucknall et al. 2001). Ιστορικά η φροντίδα των ασθενών επηρεάζεται από τις γνώμες και εμπειρίες των νοσηλευτών που παρείχαν τη νοσηλευτική φροντίδα (Kania-Lachance et al. 2006).

Ένας μεγάλος αριθμός ερευνητών τα τελευταία 20 χρόνια έχει εντοπίσει το κενό που υπάρχει μεταξύ της θεωρίας της νοσηλευτικής επιστήμης και της νοσηλευτικής φροντίδας που παρέχεται στους ασθενείς (Gortnet et al. 1976, Hunt 1981, Thomson 1998). Μέσα σε αυτό το πλαίσιο συχνά καλούνται οι κλινικοί νοσηλευτές να αναπτύξουν τη νοσηλευτική σε ένα επάγγελμα που θα βασίζει την άσκησή του στην έρευνα και όχι στον παραδοσιακό τρόπο παροχής νοσηλευτικής φροντίδας (Hunt 1981, Craig and Smith 2002, Levin & Feldman 2006).

Στις χώρες όπου η νοσηλευτική είναι ανεπτυγμένη και αξιοποιεί την ακαδημαϊκή γνώση για να βελτιώσει την νοσηλευτική φροντίδα των ασθενών, η φράση «πρακτική βασισμένη σε ενδείξεις» (evidence based practice), πρωτοεμφανίστηκε στο λεξιλόγιο του νοσηλευτικού επαγγέλματος στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Οι νοσηλευτές μέχρι τότε και για πολλά χρόνια επιδίωκαν την

παροχή νοσηλευτικής φροντίδας που βασίζονταν στις διαθέσιμες γνώσεις και πληροφορίες, σχετικά με τη καλύτερη δυνατή εφαρμογή της νοσηλευτικής φροντίδας των ασθενών.

Μέσα στο πλαίσιο της καλύτερης δυνατής φροντίδας των ασθενών το Βασιλικό Κολέγιο της Νοσηλευτικής, στις αρχές της δεκαετίας του 1980 καθιέρωσε πρότυπα νοσηλευτικής φροντίδας. Παράλληλα δημιουργήθηκαν θέσεις νοσηλευτών - ερευνητών καθώς επίσης και θέσεις εργασίας με αντικείμενο την ανάπτυξη και βελτίωση της νοσηλευτικής φροντίδας στο κλινικό περιβάλλον. Την ίδια δεκαετία θεσμοθετείται η θέση τμήματος Νοσηλευτικής Διεύθυνσης στο Υπουργείο Υγείας της Αγγλίας, με Διευθυντή Νοσηλευτή (Chief Nursing Officer), έργο του οποίου ήταν η διαμόρφωση νοσηλευτικής πολιτικής και στρατηγικής και η εφαρμογή τους σε κάθε υπηρεσία υγείας σε όλη τη Μ.Βρετανία. Παράλληλα το πρόγραμμα σπουδών της νοσηλευτικής στην Αγγλία τροποποιείται και εισάγεται η νοσηλευτική έρευνα στις προπτυχιακές βασικές σπουδές της νοσηλευτικής (May 1999).

Παρά την επιτυχία αυτών των πρωτοβουλιών για τη βελτίωση της ποιότητας φροντίδας, στις αρχές της δεκαετίας του 1990 τα επαγγέλματα υγείας μεταξύ αυτών και η νοσηλευτική μπόκαν στην «ανησυχία» ότι η πρακτική τους δεν

βασιζόταν στις καλύτερες διαθέσιμες ενδείξεις. Αυτός ο προβληματισμός κινητοποίησε τη νοσηλευτική να αναζητήσει τρόπους εφαρμογής της νοσηλευτικής φροντίδας που θα βασιζόταν στις καλύτερες διαθέσιμες ενδείξεις. Στην αναζήτηση από τους γιατρούς και τους νοσηλευτές των καλύτερων διαθέσιμων ενδείξεων έπαιξαν επίσης σημαντικό ρόλο δύο παράγοντες: η θεσμοθετημένη διεύρυνση των δικαιωμάτων των ασθενών οι οποίοι πλέον αξίωναν σθεναρά την καλύτερη δυνατή θεραπεία και φροντίδα καθώς επίσης η ανάγκη για ορθή διαχείριση των πόρων της υγείας στο πλαίσιο των οικονομικών της υγείας, η οποία στοχεύει στην αποτελεσματική και βραχύχρονη θεραπεία και αποκατάσταση.

ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΣ «ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ ΒΑΣΙΣΜΕΝΗΣ ΣΕ ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ»

Ο Sackett et al. (1996) όρισαν ότι η άσκηση της ιατρικής βασισμένη σε ενδείξεις είναι η ενσυνείδητη, σαφής και συνετή χρήση των εγκυρότερων και πιο πρόσφατων ενδείξεων για τη λήψη αποφάσεων αναφορικά με τη φροντίδα του κάθε ασθενή ατομικά.

Ο Muir Grey (1997) περιέγραψε ότι η κλινική πράξη που βασίζεται σε ενδείξεις, είναι μια προσέγγιση για τη λήψη αποφάσεων, στην οποία ο κλινικός χρησιμοποιεί τις καλύτερες διαθέσιμες ενδείξεις, για να ενημερώσει έναν ασθενή και ώστε να αποφασίσει ποια από τις

θεραπευτικές επιλογές είναι η πιο κατάλληλη για την περίπτωση του.

Μερικά χρόνια αργότερα ο Sackett et al. (2000) συμπεριέλαβε στον ορισμό της «ιατρικής βασισμένης σε ενδείξεις», τη σημασία της κλινικής εξειδίκευσης και της άποψης του ασθενή. Ο όρος κλινική εξειδίκευση αναφέρεται στην ικανότητα του κλινικού (ιατρού - νοσηλευτή) να αξιοποιεί τις κλινικές του εμπειρίες και δεξιότητες για να εντοπίζει με ταχύτητα την εξατομικευμένη κατάσταση και διάγνωση, τους ατομικούς κινδύνους και τα οφέλη από τις ενδεχόμενες θεραπευτικές παρεμβάσεις, καθώς επίσης τις προσωπικές αξίες του ασθενή και τις προσδοκίες του. Ο Sackett et al. (2000) έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στις ατομικές επιλογές, ανησυχίες και προσδοκίες που διατηρεί κάθε ασθενής. Επισήμανε λοιπόν ότι εάν οι κλινικές αποφάσεις που λαμβάνονται έχουν στόχο να υπηρετήσουν τις ανάγκες του ασθενή, τότε θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όλες οι παραπάνω παράμετροι.

Οι βασικές έννοιες των ορισμών του Sackett et al. (1996) και Muir Grey (1997) για την ιατρική βασισμένη σε ενδείξεις, υιοθετήθηκαν διεθνώς από τους νοσηλευτές και ενσωματώθηκαν στην ακόλουθη άποψη του DiCenso et al. (1998): «Στην άσκηση της νοσηλευτικής βασισμένη σε ενδείξεις, ο νοσηλευτής πρέπει να αποφασίσει εάν η ένδειξη είναι κατάλληλη για τον

συγκεκριμένο ασθενή. Η ενσωμάτωση της κλινικής εξειδίκευσης θα πρέπει να ισορροπήσει με τους κινδύνους και τα οφέλη των εναλλακτικών σχημάτων θεραπείας για κάθε ασθενή ατομικά και θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι ιδιαίτερες κλινικές συνθήκες που βρίσκεται ο ασθενής, συμπεριλαμβάνοντας καταστάσεις όπως η συνοσηρότητα και οι επιλογές του ίδιου του ασθενή».

Η συσχέτιση των παραπάνω παραμέτρων για την εφαρμογή της βασισμένης σε ενδείξεις νοσηλευτικής φροντίδας απεικονίζεται στο σχήμα 1.

Επισημαίνεται ότι η παροχή ιατρικής θεραπείας και νοσηλευτικής φροντίδας βασισμένη σε ενδείξεις ενσωματώνει στην εφαρμογή της, τόσο τις αρχές της επιστήμης όσο και τις αρχές της ηθικής στη φροντίδα υγείας, στην ύψιστή της διάσταση. Ο εστιασμός της προσοχής των κλινικών (ιατρών και νοσηλευτών) αναφορικά με τη θεραπεία των ασθενών, όχι μόνο στις καλύτερες ερευνητικές ενδείξεις, αλλά και στις ιδιαίτερες συνθήκες και προτιμήσεις του ασθενή, καλύπτουν τις αρχές της ηθικής και της πληροφορημένης συναίνεσης.

Παρότι οι ορισμοί της πρακτικής βασισμένης σε ενδείξεις φαίνονται αρκετά σαφείς, κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας όπου η έννοια της πρακτικής βασισμένης σε ενδείξεις έχει μπει στη ζωή των επαγγελματιών υγείας, πολλά ερωτηματικά

έχουν τεθεί για το τι μπορεί να θεωρηθεί ένδειξη.

Από την αρχή έχει δοθεί έμφαση στις ενδείξεις που προέρχονται από την έρευνα. Ωστόσο, τα αποτελέσματα κάθε έρευνας δεν μπορούν άκριτα να θεωρηθούν αξιόπιστα και να εφαρμοσθούν στην πράξη, χωρίς τουλάχιστον να εξετασθεί η μεθοδολογία της έρευνας και γενικότερα οι συνθήκες που πραγματοποιήθηκε. Ερευνητές έχουν διαμορφώσει και προτείνουν μια ιεραρχία ενδείξεων με συγκεκριμένη σειρά, βασισμένη στο βαθμό αξιοπιστίας της μεθοδολογίας μιας έρευνας (Guyatt et al. 1995, Long 1996). Οι ιεραρχία των ενδείξεων παρουσιάζεται συμβολικά με μια πυραμίδα, στην κορυφή της οποίας βρίσκονται οι πιο αξιόπιστες ενδείξεις και ακολουθούν με τη σειρά προς τα κάτω οι ενδείξεις ερευνών που εμφανίζουν μικρότερο βαθμό αξιοπιστίας (σχήμα 2). Η ιεράρχηση των ενδείξεων είναι η ακόλουθη (Greenhalgh 2001):

- 1) Συστηματικές ανασκοπήσεις (systematic review) και μετα-ανάλυσεις (meta-analysis)
- 2) Τυχασιοποιημένα πειράματα (randomized controlled trials)
- 3) Κλινικά πειράματα με ομάδα ελέγχου χωρίς τυχαιοποίηση του δείγματος (controlled clinical trials)
- 4) Μελέτες κοόρτης (cohort studies)
- 5) Μελέτες περιπτώσεων με ομάδα ελέγχου (case-control studies)

- 6) Συγχρονικές έρευνες (cross-sectional surveys)
- 7) Μελέτες περιπτώσεων (case reports)

Αξίζει να σημειωθεί ότι αρχικά στη νοσηλευτική ως ενδείξεις θεωρήθηκαν μόνο τα αποτελέσματα ποσοτικών ερευνών. Ωστόσο, στην πορεία ως ενδείξεις για την παροχή φροντίδας, αξιολογούνται και τα αποτελέσματα ποιοτικών ερευνών (DiCenso et al. 1998).

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΑΔΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΒΑΣΙΣΜΕΝΗΣ ΣΕ ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ

Ο Νοσηλευτής που θέλει να παρέχει φροντίδα που βασίζεται σε ενδείξεις, επιβάλλεται να γνωρίζει τη διαδικασία διεξαγωγής έρευνας για την αναζήτηση των καλύτερων δυνατών ενδείξεων. Αρχικά γίνεται εκτίμηση τις ανάγκες του ασθενή. Η μετατροπή των αναγκών του ασθενή σε συγκεκριμένα ερωτήματα προϋποθέτει ότι ο νοσηλευτής διαθέτει βασικές γνώσεις της μεθοδολογίας της έρευνας και της στατιστικής (Kania-Lachance et al. 2006).

Το έναυσμα για την αναζήτηση ενδείξεων για να βασισθεί η παρεχόμενη νοσηλευτική φροντίδα, μπορεί να είναι ένα συγκεκριμένο κλινικό πρόβλημα ή ερώτημα που αντιμετωπίζουν οι κλινικοί νοσηλευτές σε οποιοδήποτε πλαίσιο κι αν εργάζονται. Το κλινικό πρόβλημα ή ερώτημα θα απαντηθεί

μέσα από την αναζήτηση των σχετικών ενδείξεων - πληροφοριών από τις διαθέσιμες δημοσιευμένες πηγές. Συγκεκριμένα τα στάδια για τη νοσηλευτική φροντίδα βασισμένη σε ενδείξεις είναι τα ακόλουθα:

Η αναζήτηση των ενδείξεων γίνεται μέσα από τις διαθέσιμες ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων. Για τον σκοπό αυτό πραγματοποιείται συστηματοποιημένη και εκτεταμένη αναζήτηση της βιβλιογραφίας, χρησιμοποιώντας όλες τις λέξεις κλειδιά που είναι σχετικές με το θέμα που διερευνάται. Η γνώση της χρήσης των βάσεων δεδομένων είναι σημαντική, ώστε να μπορούν να αξιοποιηθούν όλες οι δυνατότητές τους και να εντοπισθούν όλα τα σχετικά άρθρα που θα δώσουν τη δυνατότητα για την αναζήτηση των καλύτερων ενδείξεων για τη θεραπεία και φροντίδα των ασθενών. Η συστηματοποιημένη αναζήτηση σε όλες τις βάσεις δεδομένων εξασφαλίζει το γεγονός ότι η διαδικασία αναζήτησης ήταν αμερόληπτη και συνεπώς δεν εξαιρέθηκε κάποια δημοσιευμένη μελέτη η οποία θα μπορούν να αποτελέσει ένδειξη στο κλινικό ερώτημα που αρχικά είχε τεθεί.

Μετά τη συλλογή των δημοσιευμένων μελετών σχετικά με το κλινικό πρόβλημα ή ερώτημα, το επόμενο στάδιο είναι ο καθορισμός κριτηρίων αποδοχής ή αποκλεισμού των μελετών αυτών από τη διαδικασία αναζήτησης ενδείξεων. Η

ιεράρχηση των ερευνών με βάση την αξιοπιστία τους (σχήμα 2) είναι βοηθητική για την αναζήτηση έγκυρων ενδείξεων. Στη συνέχεια γίνεται κριτική αξιολόγηση (με βάση τη μεθοδολογία, τον τύπο της έρευνας, την καταλληλότητα της στατιστικής ανάλυσης κ.α) όλων των μελετών που συμπεριλήφθηκαν στην αναζήτηση ενδείξεων, ώστε στο τέλος να μπορεί να απαντηθεί το κλινικό ερώτημα που είχε τεθεί. Ωστόσο, επισημαίνεται ότι οι ενδείξεις που προέρχονται από τα αποτελέσματα ερευνών θα πρέπει να συνεκτιμηθούν και να αντιπαραβληθούν με την ιδιαίτερη κλινική περίπτωση του ασθενή, τα οφέλη και τους κινδύνους από την εφαρμογή τους καθώς επίσης τις προτιμήσεις-επιλογές του ίδιου του ασθενή, μέσα από τη διαδικασία της πληροφορημένης συναίνεσης (Kania-Lachance et al. 2006).

ΤΑ ΟΦΕΛΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΒΑΣΙΣΜΕΝΗΣ ΣΕ ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ

Τα οφέλη από την εφαρμογή της νοσηλευτικής φροντίδας βασισμένης σε ενδείξεις αφορούν τους ασθενείς, τους νοσηλευτές καθώς επίσης και τις υπηρεσίες υγείας (Greenhalgh 2001, Kania-Lachance et al. 2006).

Αναφορικά με τους ασθενείς:

- Μειώνεται ο χρόνος νοσηλείας από μη κατάλληλες για τον ασθενή θεραπείες
- Αυξάνεται η συστηματοποιημένη παροχή φροντίδας
- Διασφαλίζεται η αποτελεσματικότερη δυνατή θεραπεία και φροντίδα σε κάθε ασθενή ατομικά
- Αυξάνεται η ικανοποίηση του ασθενή από την παρεχόμενη φροντίδα καθώς δεν λαμβάνονται μόνο οι επιστημονικές ενδείξεις για την κλινική απόφαση αλλά και οι επιλογές του ίδιου του ασθενή
- Διασφαλίζεται η ποιότητα φροντίδας και ασφάλειας των ασθενών

Αναφορικά με τους νοσηλευτές:

- Συμβάλλει στο συστηματικό καθορισμό της καταλληλότερης και αποτελεσματικότερης θεραπείας και φροντίδας των ασθενών
- Διαμορφώνει πλαίσιο επιστημονικής αυτονομίας από τη στιγμή που θα μπορούν να αναπροσαρμόζουν βάση ενδείξεων τη νοσηλευτική φροντίδα που παρέχουν στους ασθενείς τους
- Δίνει τη δυνατότητα να λαμβάνουν απαντήσεις σε κάθε κλινικό ερώτημα που αναφύεται από την άσκηση της νοσηλευτικής, ώστε να λαμβάνονται οι ορθές αποφάσεις για τη φροντίδα των ασθενών.

- Κατοχυρώνει ηθικά και νομικά το έργο τους από τη στιγμή που παρέχουν την καλύτερη δυνατή νοσηλευτική φροντίδα, μέσα από την αξιοποίηση των κατάλληλων για την περίπτωση του ασθενή ενδείξεων.

Αναφορικά τις υπηρεσίες υγείας:

- Διασφαλίζονται τα πλέον βελτιωμένα πρότυπα φροντίδας στις υπηρεσίες υγείας
- Προωθείται η έννοια του κόστους-αποτελεσματικότητας που είναι σημαντική για τη διαχείριση των οικονομικών πόρων της υγείας.
- Οι υπηρεσίες υγείας παρουσιάζουν ένα προφίλ υπευθυνότητας προς τους πολίτες, αποκτούν μεγαλύτερη αξιοπιστία και προωθούν την ασφάλεια στη φροντίδα υγείας.
- Η παροχή νοσηλευτικής φροντίδας δεν είναι στατική αλλά αναθεωρείται και ακολουθεί τη δυναμική των νεώτερων και πιο έγκυρων ενδείξεων.

ΑΝΑΣΤΑΛΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΒΑΣΙΣΜΕΝΗ ΣΕ ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ

Παρότι η εφαρμογή νοσηλευτικής φροντίδας βασισμένη σε ενδείξεις είναι επιβεβλημένη επιστημονικά και ηθικά, ωστόσο η εφαρμογή της στην Ελλάδα παρουσιάζει δυσχέρειες σε πολλά επίπεδα.

Η σοβαρή υποστελέχωση των υπηρεσιών υγείας με νοσηλευτές, δημιουργεί δυσχερείς συνθήκες για την παροχή νοσηλευτικής φροντίδας βασισμένης σε ενδείξεις. Επίσης, ο αριθμός των νοσηλευτών που διαθέτει τις γνώσεις και τις δεξιότητες για να προσεγγίζει κριτικά τις δημοσιευμένες νοσηλευτικές έρευνες, ώστε να μπορεί να αξιοποιεί τις κατάλληλες κατά περίπτωση ενδείξεις, είναι εξαιρετικά περιορισμένος στον κλινικό χώρο.

Η έλλειψη κεντρικής νοσηλευτικής πολιτικής και η απουσία διαμόρφωσης από την νοσηλευτική διοικητική πυραμίδα, κουλτούρας στις υπηρεσίες υγείας για την παροχή νοσηλευτικής φροντίδας βασισμένης σε έγκυρες ενδείξεις, κάνει τις όποιες προσπάθειες των νοσηλευτών προς αυτή την κατεύθυνση μεμονωμένες και με περιορισμένη αποτελεσματικότητα.

Ο υπερβολικός φόρτος εργασίας των νοσηλευτών και οι δυσκολίες πρόσβασής τους στις ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων για την άμεση αναζήτηση έγκυρων ενδείξεων από συστηματικές ανασκοπήσεις και μετα-αναλύσεις, τους ωθεί στην παροχή παραδοσιακής νοσηλευτικής φροντίδας, η οποία δεν αντικαθίσταται από τρέχουσες και αποτελεσματικότερες νοσηλευτικές παρεμβάσεις.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Με δεδομένες τις δυσκολίες και τα εμπόδια που υπάρχουν στην εφαρμογή της νοσηλευτικής φροντίδας βασισμένης σε ενδείξεις στις υπηρεσίες υγείας της Ελλάδας και την αναγκαιότητα εφαρμογή της, χρειάζεται να διαμορφωθεί σταδιακά από τις διοικήσεις των υπηρεσιών υγείας κατάλληλη κουλτούρα και υποδομή, για τη συνεχή αναζήτηση των εγκυρότερων διαθέσιμων ενδείξεων για τη φροντίδα του κάθε ασθενή ατομικά.

Για την επίτευξη μιας τέτοιας προσπάθειας είναι η ουσιαστική συμμετοχή των νοσηλευτών σε έρευνες, μέσα από την διεπαγγελματική - διεπιστημονική συνεργασία ώστε να αναπτυχθούν οι συνθήκες σε κλινικό επίπεδο για αναζήτηση και εφαρμογή των καλύτερων διαθέσιμων ενδείξεων για κάθε ασθενή (Craig and Smyth 2002).

Επίσης, καθοριστικής σημασίας είναι η συγκρότηση ομάδων εργασίας οι οποίες κάτω από κατάλληλη εποπτεία και καθοδήγηση, θα αξιοποιήσουν τις διαθέσιμες έγκυρες ενδείξεις για τη διαμόρφωση σύγχρονων και υπό συνεχή ανανέωση, κλινικών κατευθυντήριων γραμμών και νοσηλευτικών πρωτοκόλλων. Με την ύπαρξη κατευθυντήριων γραμμών δίνεται η δυνατότητα ακόμη και σε νοσηλευτές που δεν έχουν τις γνώσεις ή την πρόσβαση σε τεκμηριωμένη πληροφόρηση,

να μπορούν να παρέχουν νοσηλευτική φροντίδα που βασίζεται στις καλύτερες διαθέσιμες ενδείξεις.

Ο στόχος και προοπτική για την Ελληνική νοσηλευτική είναι η αναζήτηση ενδείξεων και η εφαρμογή τους στην καθημερινή παροχή νοσηλευτικής φροντίδας, όπως επίσης η ενεργή συμμετοχή των νοσηλευτών στη διεξαγωγή ερευνών, τα αποτελέσματα των οποίων θα αποτελέσουν σύγχρονες αξιόπιστες ενδείξεις, σε κλινικά προβλήματα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Bucknall T., Cornell B., Shannon K. and McKinley D. Evidence based practice: are critical care nurses ready for it? *Australian Critical Care* 2001, 14 (3): 92-98.
- Craig J.V. and Smyth R.L. *The Evidence - Based Practice Manual for Nurses*. London, Churchill Livingstone, 2002.
- DiCenso A., Cullim N, Ciliska D. (1998) Implementing evidence-based nursing: some misconceptions. *Evidence Based Nursing* 1998, 1(2): 38-40.
- Greenhalgh T. *How to read a paper*. 2nd edition. London, BMJ, 2001.
- Guyatt G.H, Sackett D.L., Sinclair J.C., Hayward R., Cook D.J, Cook R.J. User's guides to the medical literature. A method for grading health care recommendations. *JAMA* 1995, 274: 1800-1804.

- Hunt J. Indicators for nursing practice: the use of research findings. *Journal of Advanced Nursing* 1981, 6:189-194.
- Kenia-Lachance D.M., Best P.J.M, McDonah M.R. and Ghosh A.K. Evidence Based Practice and the Nurse Practitioner. *The Nurse Practitioner* 2006, 31(10): 46-54.
- Levin R.F and Feldman H.R Teaching Evidence-based Practice in Nursing. New York, Springer Publishing Company, 2006.
- Long A. Health Services Research – a radical approach to cross the research and development divide? In: Baker, M., Kirk S, (eds) *Research and Development for the NHS: Evidence Evaluation and Effectiveness*. Oxford: Radcliffe Medical Press, 1996.
- May A. Evidence-based practice. London, *Nursing Times Clinical Monograph No 1*, 1999.
- Muir Gray J. Evidence –Based Healthcare: How to make Health Policy and management for the NHS: *Evidence Evaluation and Effectiveness*. Oxford: Radcliffe Medical Press, 1997.
- Sackett D.L., Rosenberg W.M., Muir Graig J.A, Haynes R.B, Richardson W.S . Evidence – based medicine: what it is and what it isn't. *British Medical Journal* 1996, 312: 71-72.
- Sackett D.L., Strauss S.E., Richardson W.S., Rosenberg W., Haynes R.B. Evidence – Based Medicine. How to practice and teach EBM. 2nd edn. London, Churchill Livingstone, 2000.
- Thomson M.A Closing the gap between nursing research and practice. *Evidence – Based Nursing* 1998, 1(1): 7-8.



Σχήμα 1. Μοντέλο για την λήψη κλινικών αποφάσεων βασισμένων σε ενδείξεις

